

פרק כד / ברוריה בן-דוד (וייס)

בפרק כד נקרא על מאורע מופלא. כיצד מתנהג דוד כאשר שאול נופל בידיו. האם יפגע בו?

מה עשה דוד לאחר שניצל "בסלע המחלקות"?

דוד מצא מחסה בין צורי היעלים אשר במורדות הזקופים של הרי יהודה לצד ים המלח. הם נקראים על שם יעלים כי רק הם יכולים לדלג ולטפס עליהם. "הרים הגבהים ליעלים" (תה' קד, יח).

אפילו במקום המקלט המסוכן רדף אחריו שאול. "כששב מאחרי הפלשתים" לקח שאול את כל בחירי החיילים שבישראל, שלושת אלפים איש כמספר החיילים שגייס בראשית מלכותו למלחמת השחרור מעול הפלשתים (יג, ב).

אך כאן קרה מאורע מפתיע מהו?

שאול הרודף נפל בידי דוד הנרדף.

כיצד?

דוד לא העלה על דעתו ששאול עשוי להיכנס למערה אשר בה ישב. הוא אף לא הפקיד שומרים על פתחה, ושאול אף הוא לא העלה בדעתו שדוד ואנשיו יושבים בה. הוא נכנס למערה להסך את רגליו- לעשות צרכיו (נאמר גם בקשר לעגלון מלך מואב שופ' ג, כד) והיא לשון נקייה.

מדוע לא ראה שאול את דוד ואנשיו כשנכנס למערה?

מפני שבמערה שרר חושך גמור. שאול שבא מן האור שבחוץ לא יכול היה לראות את הנעשה בחשכה.

ואילו דוד ואנשיו?

הם ראו שהאיש הנכנס הוא שאול.

כיצד הגיבו אנשי דוד בראותם את שאול?

יש לשער שברגע הראשון פחדו. אולי סברו כי שאול ואנשיו גילו את מחבואם ובאו להרגם, אך משראו ששאול נכנס יחידי למערה הבינו מיד שאך מקרה הוא. עלה בדעתם שזוהי שעת כושר להיחלץ אחת ולתמיד מרדיפותיו של שאול. הם אמרו לדוד "הנה היום אשר אמר ה' אליך: הנה אנכי נתן את איביך בידך, ועשית לו כאשר יטב בעיניך" (פס' ד). ייתכן שהתכוונו לדברי יהונתן בשדה: "ולא בהכרת ה' את איבי דוד איש מעל פני האדמה" (כ, טו). יש הסבורים שכוונתם לדברי נביאים שלא פורסמו, אולי נבואה שניבא לו באחד הימים גד הנביא, או שמואל בעצמו. או שראו בעצם ביאת שאול למערה רמז מאת ה' אל דוד להמית את שאול. "ועשית לו כאשר יטב בעיניך" ככתוב בסנהדרין עב ע"א: "הבא להרגך השכם להרגו". כלומר: ראוי שאול שינהגו בו דין רודף.

דוד הועמד בניסיון קשה ביותר. אילו קרה ההפך האם שאול היה חס עליו? זו שעת כושר להיחלץ אחת ולתמיד מרדיפותיו של שאול. אך דוד גילה את מידת צדקתו ונאמנותו למלכו "משיח ה'". דוד הלך בחשאי ששאול לא ירגיש בו. לפי מסכת ברכות סב ע"ב: ויקם דוד

לעשות מעשה אלא שנמלך בדעתו והחליט שלא להרגו. הוא הסתפק רק בכריתת כנף מעילו (קצה מעילו) של שאול, יש בזה דמיון למעשה קריעת כנף המעיל בפרשת עמלק (טו, כז). גם על מעשה כריתת הכנף נקפו מצפוננו. יש בכריתת בגד משום יחס של ביזיון וגנות על כך נלמד בש"ב י, ד. דוד התחרט בלבו גם על הפגיעה הקלה שפגע בכבוד משיח ה'. איזה כוח של גילוי התאפקות ושליטה בנפשו גילה דוד במערה. רק פסיעה אחת הפרידה בינו ובין אויבו הגדול המבקש את נפשו, הגוזל ממנו את אשתו, ומגרשו מביתו ממשפחתו ומארצו. אפילו על כריתת כנף המעיל אשר לשאול מצפוננו ייסרו. גם כאן מוכיח דוד שיש לנסות לחסל כל סכסוך בדרכי שלום ולא ע"י שפיכות דמים. דוד היה צריך להתגבר לא רק על רצונו, אלא גם על רצון אנשיו שביקשו לנצל את ההזדמנות להיפרע משאול.

כיצד הצליח דוד לשכנע את אנשיו?

"חלילה לי מה' אם אעשה את הדבר הזה לאדני למשיח ה', לשלח ידי בו, כי משיח ה' הוא" (פס' ו). כאן אנו רואים את גבורתו (איזהו גיבור? הכובש את יצרו) ואת גודל נפשו של דוד ביחסו לשאול אויבו בנפש. גם את חכמתו המדינית. דוד בעצמו היה משיח ה' והיה למופת לאנשיו ברגשי הכבוד וההערצה למלכו משיח ה', אף כי היה שונאו ומבקש נפשו.

"וישסע דוד את אנשיו בדברים ולא נתנם לקום אל שאול" (פס' ז). אנשי דוד חלקו עליו על שלא הרג את שאול. דוד היה צריך לשכך את חמתם ומנעם מלהתנפל על שאול.

כנף המעיל שימש עתה הוכחה לצדקתו. שאול יצא מן המערה ולא ידע מאיזו סכנה ניצל. דוד יצא אף הוא מן המערה "ויקרא אחרי שאול לאמר: אדני המלך, ויבט שאול אחריו, ויקד דוד אפים ארצה וישתחו" (פס' ח). דוד שאל את שאול מדוע מאמין אתה בדברי האומרים לך, כי דוד מבקש את רעתך? היום נוכחת לדעת כי איני מבקש רעתך. יכולתי להרגך על נקלה. כנף מעילך שבידי מעיד על כך. כשם שכרתי את כנף מעילך ולא הרגשתי בדבר יכולתי גם להרגך.

מדוע חסתי עליך?

כי אמרתי לא אשלח ידי באדני כי משיח ה' הוא. הרי זו הוכחה ניצחת לשאול שדוד אינו מבקש את נפשו.

דוד אמר לשאול "כאשר יאמר משל הקדמוני: מרשעים יצא רשע וידי לא תהיה בך" (פס' יג). משל שאמרוהו חכמי עם ששם הקדמוני (בר' טו יט), ומסתבר שהם קרויים גם בני קדם (בר' כה, ו). ארצם ארץ קדם (בר' כח, יז). החכמה הייתה מצויה ביניהם: "ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם" (מ"א ה, י). מעשי רשע הם מעשיהם של רשעים בלבד, ומכיוון שאין דוד חושב את עצמו לרשע הוא לא יעשה כל מעשה רשע. אם אמנם שאול ראוי להריגה לא דוד הוא המיועד להרגו.

"אחרי מי יצא מלך ישראל? אחרי מי אתה רדף? אחרי כלב מת, אחרי פרעש אחד." (פס' יד). משלים אלו מורים על חולשתו ואפסות ערכו של דוד בעיני עצמו. הכלב היא חיה פחותה ובזויה קל וחומר כלב מת.

שאול נרגש ונפעם מאד ומרוב התרגשות התפרץ בבכי. "ויאמר אל דוד: צדיק אתה ממני, כי אתה גמלתני הטובה ואני גמלתיך הרעה" (פס' יז).

שאלו מודה כי עשה רעה לדוד ודוד גמלו טובה תחת רעה. "וכי ימצא איש את איבו ושלחו בדרך טובה? וה' ישלמך טובה תחת היום הזה אשר עשיתה לי" (פס' יט). הייתכן שימצא איש את אויבו ובהיות לאל ידו להרגו ישלחהו בשלום? כלומר: ייתן לו להמשיך דרכו מבלי לגעת בו לרעה. מהתנהגותך ברור שאין אתה אויבי.
שאלו מברך את דוד: "ה' ישלמך טובה". שאלו משלים עם אבדן המלכות. רק למשפחתו ולזרעו הוא דואג ומשביע את דוד שלא יכריתם בעלותו על כיסא המלוכה. מנהגם של מלכים חדשים הייתה להשמיד את בית המלוכה שמלך לפניהם.

דוד נשבע לשאול ואת שבועתו קיים. בית שאול לא נכחד ובניו הרבו בנים (דה"א ח לג-מ; ט לט-מד), וגם מרדכי שבמגילת אסתר הוא מבית שאול (אס' ב, ה).

ניבים

מרשעים יצא רשע (פס' יג).

הוראתו: מעשה רע נעשה רק ע"י אנשים רעים.

אחרי מי אתה רודף? אחרי כלב מת, אחרי פרעש אחד (פס' יד).
הוראתו: מי אני כי תרדפני? אני אדם עלוב ככלב וכפרעוש.

עבודה בכתב

- 1) באיזה ניסיון קשה היה שאול נתון?
- 2) כיצד הגיב שאול?
- 3) מה אנו לומדים על דוד ממעשה זה?
- 4) כתבו על הפגישה בין שאול לדוד.

5) **מי אמר למי?**

- א) ועשית לו כאשר יטב בעיניך.
- ב) חלילה לי מה' אם אעשה הדבר הזה.
- ג) לא אשלח ידי באדני, כי משיח ה' הוא.
- ד) מרשעים יצא רשע.
- ה) אחרי מי אתה רודף? אחרי כלב מת, אחרי פרעש אחד.
- ו) צדיק אתה ממני.
- ז) כי אתה גמלתני הטובה, ואני גמלתיך הרעה.
- ח) ה' ישלמך טובה תחת היום הזה אשר עשיתה לי.

6) **התכירונו? מי אנחנו?**

- א) צורי היעלים.
- ב) כנף המעיל.
- ג) כלב מת.
- ד) פרעוש אחד.
- ה) נשאתי קולי בבכי.